

”Min familie i historien”

Den norske historiske forenings historiekonkurranse for ungdomsskolen og videregående – 2015/2016.

Juryens uttalelse

Juryen har bestått av: Berit Lundberg (Dokka vgs), Anne Kjersti Jacobsen (Ramstad ungdomsskole), Ketil Knutsen (Universitetet i Stavanger).

Sekretær for juryen: Karsten Korbøl (HIFO)

Juryens bemerkninger

Til årets konkurranse kom det inn 853 bidrag. I finalerunden var det med 35 bidrag, 12 i klassen for ungdomsskole og 23 i klassen for videregående skole.

Årets bidrag har god kvalitet og stor tematisk bredde. Elevene løser oppgaven på mange forskjellige måter - noen velger å legge vekt på å formidle en god fortelling, mens andre legger større vekt på det vitenskapelige. Juryen har forsøkt å vektlegge ulike hensyn, både den godt fortalte historien, den personlig engasjerte historien samt den vitenskapelige og håndverksmessige undersøkelsen. Fellesnevneren for vinnerbidragene er likevel at de har et klart mål for undersøkelsen og samtidig viser et sterkt personlig engasjement som viser at historien betyr noe for dem.

Vinnerne får diplom og bok samt pengepremie på henholdsvis 5000 kr for 1. pris, 2000 kr for 2. pris, 1000 for 3. pris og 500 kr for hederlig omtale. Alle deltakere i konkurransen får diplom. Et tilfeldig bidrag blir honorert med en deltakerpremie på 1000 kroner. I tillegg har Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark) kåret beste bidrag med arbeidslivshistorie som tema. Beste arbeidslivshistorie blir premiert med 5.000 kr.

Prisvinnere i klassen for videregående skole

1. pris: Tor Arne Øygarden, Trollmannen Eilev, Notodden vgs, Notodden, Telemark.

Var Tor Arne Øygardens tippetippoldefar 1800-tallets svar på Snåsamannen? Prisvinneren antyder i alle fall at det kan ha vært noen likheter. Prisvinnerens forfar var nemlig en viden kjent spåmann på 1800-tallet. Temaet for besvarelsen er spektakulært, men det er likevel ikke av den grunn besvarelsen hedres med førsteprisen. Øygarden evner nemlig gjennom sin svært grundige undersøkelse, å plassere spåmannens liv og levne inn i en større og interessant sammenheng. Eilev blir et eksempel på den brytningen som fant sted i Norge fra et tradisjonelt til et moderne samfunn. Eilev ble i 1838 anklaget og i den lokale domstolen dømt, for «overtroisk bedrageri». Saken gikk helt til høyesterett der han ble frifunnet fordi den tidligere dommen var basert på anvendelse av gamle lover fra dansketiden. Prisvinneren viser med dette hvordan det norske storsamfunnet beveget seg i retning av å bli et moderne samfunn, men hvor tradisjonelle holdninger og oppfatninger samtidig levde i beste velgående på lokalt nivå. Han forteller en historie om en tid hvor trolldom ble tatt på alvor lokalt, men hvor storsamfunnet ikke finner dette straffbart.

Juryen vil berømme det solide og svært grundige kildearbeidet som er gjort. Øygarden bruker både kirkebøker, lokalhistorie, bygdebøker og rettskilder i sin originale besvarelse, samtidig som han holder en god og kritisk distanse til kildene.

2. pris: Hans Deila Rivrud, *Husmannen Halvor Karlsås, Notodden vgs, Telemark.*

Ved en tilfeldighet kom Hans Deila Rivrud over et bilde av sin tippoldefar Halvor Karlsås i militæruniform. Bildet vekker nysgjerrigheten og Rivrud ønsker å finne ut hvem denne mannen var og hva slags liv han levde. Gjennom et grundig kildearbeid brettes Halvors liv ut. Gjennom hele oppgaven forsøkes det å gi et bilde av hvordan en husmanns liv kan ha fortonet seg gjennom skolegang, pliktarbeid, militærtjeneste, familieliv. Besvarelsen har et klart og tydelig problem. Rivrud reflekterer godt over kildene og det han finner, samt at han setter Halvors liv inn i en større historisk sammenheng. Prisvinneren viser et sterkt behov for å undersøke, og der kildene ikke alltid gir tydelige svar, forsøker forfatteren å fremme rimelige antagelser om hvordan det kunne ha vært for Halvor. Besvarelsen belyser en vanlig husmanns liv og en av konklusjonene blir at Halvor var «født på en husmannsplass, levde som en husmann og han døde som en husmann».

3. pris: Kaynat Rashid Tassadiq, *Jakten på stjernene – historien om min morfar, Stovner vgs, Oslo.*

Tassadiq har satt seg fore å finne forklaringer på hvorfor morfaren flyttet til Norge fra Pakistan. Hva var det som drev ham til å ta en slik beslutning? Besvarelsen er undrende og diskuterende, samt basert på et godt kildegrunnlag. Prisvinneren forsøker å finne ulike forklaringer og hver gang nye momenter dukker opp, stopper hun opp og spør på hvilken måte dette kan være en mulig forklaring. Hun låser seg ikke til enkeltforklaringer. På denne måte drøfter Tassadiq gjennomgående sin problemstilling og besvarelsen får en tydelig rød tråd. I tillegg evner Tassadiq å foreta elegante skiftninger mellom mikro- og makrohistorie ved å posisjonere morfaren i sammenheng med hva som skjedde i Pakistan og i Norge.

Hederlig omtale gis til:

Une Sekkelsten, *Maalfrid Sekkelsten, Bjertnes vgs, Akershus.*

- For å ha utnyttet filmformatet til det fulle og samtidig fått fram historien. Gitt begrensingene filmformatet kan ha, lykkes det Sekkelsten å være tilstede i historieformidlingen gjennom hele filmen. Juryen kan ikke se hvordan eleven skulle klart dette bedre.

Prisvinnere i klassen for ungdomsskolen

1. pris: Sander Andersen, *Andre verdenskrig - hvordan påvirket dette hverdagslivet for barn og unge i Volda?, Møre barne- og ungdomsskule, Herøy.*

Tema for Sander Andersens besvarelse er andre verdenskrig. Han lurer på hvordan krigen påvirket hverdagen til barn og unge. Gjennom intervju med Solveig får Andersen fram et utfyllende bilde av hvordan det var i Volda under krigen. "Selv om det var krig, var det på en måte fred" sies det i besvarelsen. Det betydde ikke at krigen ikke var merkbar, og prisvinneren finner raskt ut at krigen hadde andre virkninger på f.eks. skolegangen og matvaresituasjonen. Han lar seg fascinere av det han finner og reflekterer over hvordan dagens ungdom ville forhold seg til alle manglene befolkningen opplevde under krigen. Fra et generelt bilde av verden og Norge, zoomer han inn på hvordan barn og unge i Volda ble påvirket av krigen. Denne nærmest filmatiske framstilling er elegant og sofistikert, og med et avsluttende sitat får besvarelsen en fullendt form. Besvarelsen oser av soliditet. Den er velskrevet med et spisset problem. Kildebruken er god og sitater kommenteres og settes i sammenheng med sekundærlitteratur på en sømløs måte. Fortellerstemmen er tydelig samtidig som det reflekteres godt bl.a. gjennom de linjene som trekkes til vår egen tid.

2. pris: Aria Dlawer Barzenje, *Lystet i den mørke tunnelen – skyggen til en innvandrer, Kråkerøy ungdomsskole, Fredrikstad.*

Hva gjør pappa her? Hva gjør jeg her? Hvorfor er vi ikke i Kurdistan? Dette er bare noen av de få spørsmålene Aria stiller seg i sin reflekterte og eksistensielle innledning til besvarelsen. Ja, hun er nesten litt skamfull over at

hun ikke har brydd seg om denne historien før, men nå vil hun finne ut hvorfor livet har blitt som har blitt. Hvorfor faren, en lege fra Kurdistan, og familien måtte flykte. Fortellingen som brettes ut er dramatisk. Prisvinneren beskriver levende og godt hvordan faren må betale smuglere for å komme til Norge og hvordan store kulturforskjeller gjør møtet med Norge utfordrende. Men hun beskriver også hvordan livet i Norge etter hvert ble godt for familien. Besvarelsen preges av en tydelig og reflektert fortellerstemme. Ikke bare forteller hun, men posisjonerer seg selv inn i fortellingen. Ikke minst trekker prisvinneren linjer til samtiden og reflekterer over hva vi dag kan gjøre for å bedre integrere de som kommer hit og hjelpe dem til å etablere gode liv her.

3. pris: Frida Tønnesen, *Adoptivbarn på 1900-tallet, Kruseløkka ungdomsskole, Sarpsborg.*

”Å føle seg utstøtt og uten tilhørighet, er en følelse ingen fortjener å kjenne på”. Det er begynnelsen og begrunnelsen for hvorfor Frida Tønnesen vil skrive om adoptivbarns situasjon på 1900-tallet. Hun beskriver Ludviks liv fra barnehjem, oppvekst hos adoptivmor til arbeid på sjøen, og etablering av egen familie og nytt arbeid på land. Til slutt samles trådene og reflekterer rundt adopsjon og betydningen sosioøkonomiske forhold. Prisvinneren er flink til å plassere Ludviks historie inn i en større sammenheng. Hun trekker paralleller og ser sammenhenger, og hun reflekterer også over hva som kunne ha skjedd dersom han ikke hadde blitt adoptert. Alt i alt er dette en sterk og vakker fortelling om Ludvig som juryen ble grepet av. Forøvrig har besvarelsen en god kildediskusjon og både disposisjon og layout virker godt gjennomtenkt.

Årets deltakerpris

Fartun Rashid Mohamed, Stovern vgs. Oslo.

Pris for beste arbeidslivshistorie

Videregående: NN, *Tittel, Skole, Sted.*

Ungdomsskolen: NN, *Tittel, Skole, Sted.*

Min familie og arbeidslivet 2016

Vurdering og kåring av prisvinner blant besvarelser fra elever på videregående skole

Fra HIFO har Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark) fått tilsendt 17 besvarelser fra elever i videregående skole. HIFO har gjennom sin utsilingslesing vurdert at alle oppgavene er i høy grad relevant for og holder tilstrekkelig faglig kvalitet til å vinne en pris for beste bidrag med tema Min familie i arbeidslivet. En kommisjon i Arbark, bestående av daglig leder Frank Meyer og førstearkivar Tor Are Johansen, har med glede og interesse lest og vurdert besvarelsene. Elevene har foretatt grundige intervjuer og samlet inn annet kildemateriale som har blitt benyttet til å belyse de problemstillingene de har formulert. De har lært mye nytt om både egen families deltakelse i arbeidslivet og om arbeidslivet i de lokale miljøene de selv kommer fra. Og de har gjennom sine besvarelser evnet å formulere denne kunnskapen på en god måte. Kommisjonen har lagt merke til det systematiske arbeidet som er lagt ned ved Vennesla videregående skole for å få fram gode oppgaver i konkurransen, med blant annet veiledning av elevene fra Universitetet i Agder.

Blant de 17 oppgavene er det en som skiller seg klart ut som den beste: Oppgaven til **Tone Aamdal Rislåa og Silje Voreland Gran: "En reise gjennom Asbjørns liv på sjøen"**.

Begrunnelse:

Forfatterne bestemmer seg for å konsentrere seg om to nøkkelmomenter i Asbjørn Rislåas arbeidsliv som sjømann, fra dekksgutt til kaptein. Det er tidspunktene for på- og avmønstring. Tidspunktene faller sammen med gullalderen og rasjonalisering i norsk sjøfart. På denne måten blir biografien et eksempel på en mer allmenn historie som er sentral i den norske arbeidslivshistorien.

Oppgaven innledes med en god og grundig presentasjon av problemstilling, kilder, metodiske utfordringer med mer. Den belyser videre godt og interessant spørsmålet om hvorfor Asbjørn Rislåa gikk til sjøs allerede som 15-åring. Deretter presenterer forfatterne kort og greit hans videre karriere, før de til slutt beskriver og analyserer rederiets og sjøfolkene (her kapteinens) ulike holdninger til rasjonalisering og drastiske nedbemanninger i 1970-årene.

Kommisjonen vil berømme forfatterne for et solid historisk arbeid; en opplysende gjennomgang av problemer knyttet til utvalg og behandling av kilder; en betimelig og klok refleksjon rundt forskningsetiske spørsmål; en klar og vel disponert struktur; episk kvalitet, der sitater fra intervjuet med Asbjørn Rislåa på elegant vis flettes sammen med kontekstuell informasjon om strukturelle forhold.

Vurdering og kåring av prisvinner blant besvarelser fra ungdomsskoleelever

Fra HIFO har Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (Arbark) fått tilsendt elleve besvarelser fra elever i ungdomsskolen. HIFO har gjennom sin utsilingslesing vurdert at alle disse elleve har tilstrekkelig kvalitet til å vinne en pris for beste bidrag med tema Min familie i arbeidslivet. En kommisjon i Arbark, bestående av daglig leder Frank Meyer og førstearkivar Tor Are Johansen, har med glede og interesse lest og vurdert besvarelsene. Alle besvarelsene er gode. Elevene har foretatt grundige intervjuer og samlet inn annet kildemateriale som har blitt benyttet til å belyse de problemstillingene de har formulert. De har lært mye nytt om både egen families deltakelse i arbeidslivet og om arbeidslivet i de lokale miljøene de selv kommer fra. Og de har gjennom sine besvarelser evnet å formulere denne kunnskapen på en god måte.

Kommisjonen i Arbark har festet seg særlig ved tre av besvarelsene; Odin Sæthers "Slepebåtfart på Glomma", Henrik Rekvins "En skogens mann" og Elise Krogstads "Arbeidsliv i forandring. Noen yrker på 1950-tallet". Fellestrekk ved disse besvarelsene er at de har gode og avgrensede problemstillinger, at de gjennom fin kildebruk skisserer viktige utviklingstrekk innenfor de yrkene og yrkeskarrierene som beskrives, og at de bringer refleksjon og setter funnene inn i en større historisk sammenheng.

Blant disse tre ønsker kommisjonen å gi prisen for beste besvarelse til **Elise Krogstad ved Kråkerøy ungdomsskole** for besvarelsen ***"Arbeidsliv i forandring. Noen yrker på 1950-tallet"***.

Begrunnelsen for dette er:

Elise Krogstad har valgt å undersøke sin mormors og morfars vei inn i arbeidslivet, og hun stiller spørsmålet: "Hvordan var de første jobbene mine besteforeldre hadde da de var unge på 1950- og 1960-tallet?". Hun poengterer innledningsvis at hun ønsker å finne ut hvordan arbeidslivet har forandret seg, i og med at besteforeldrene begge hadde yrker som til dels har forsvunnet fra det norske arbeidsmarkedet. Krogstads morfar var visergutt fra 12-årsalderen og begynte å jobbe på skofabrikk som 20-åring. Mormoren jobbet på hattefabrikk fra hun var 16 år, og noen år senere begynte hun å jobbe på en blusefabrikk. Begge arbeidet i Fredrikstad-området.

Krogstads besvarelse er skrevet i et godt og ledig språk. Kildeutvalget er relevant, og bruken av primære og sekundære kilder er gjort på en god måte. Leseren får et fint innblikk i hennes besteforeldres vei inn i arbeidslivet. Det er interessant å se hvordan de begge kom inn i bransjer – skoproduksjon og tekoindustri – som lokalt var i sterk vekst i den første etterkrigstiden, men som siden skulle oppleve dramatisk nedgang. Krogstad beskriver på en god måte hvordan det konkrete arbeidet foregikk, og hvordan forholdet var mellom faglærtes og ufaglærtes arbeidsoppgaver. Kommisjonen har bitt seg særlig merke i hvordan Krogstad har evnet å trekke linjer fra 1950- og 1960-årenes produksjon av klær og sko i Norge, til dagens framstilling av slike produkter i lavkostland i andre deler i verden. Underveis reflekterer hun også over hvilken betydning denne utviklingen har hatt for forbruksmønsteret i Norge.